

הבימה חגגה בחוג המישפחה את יום הולדתו השבעים וחמש של אהרון מסקין. לכבוד המאורע נערך נשף רב הוד והדר, באולם הכניסה של התיאטרון, ולהצגה בא רק קהל נבחר של אוהדים מושבעים: בני משפחתו של מסקין ובני משפחת התיאטרון. השחקנים ששאל סגל, דליה פרידלנד וליא קניג הגישו קטעים מאוליפיקים, כמו במסיבת כיתה. הגשש החיוור היתגבד להרוע הפעם לקוארטיט השחור קנים ואילו ג'דעון זינגר, יענקלה בן-סירא ואריאל פורמן הגישו קטעי בידור מיוחדים ליום-ההולדת. הדילוג התיאטרלי ביותר היה זה של אהרון מסקין ורעייתו, שפתחו את הריקודים בוואלס נוסטאלגי.

תיאטרון

על דויקום, רכוש וטאש

אהבה אסורה, ומה לא?

„השיבה“ הצגת בכורה של ה„תיאטרון הקאמרי“ בשיתוף עם „צוותא“. המחזאות: מרים קיני. משתתפים: עודד תאומי, תיקי דיין, מכרם חורי, אסתר גרינברג ויהודה פוקס.

מי אמר שלא כתבים בארץ על הבעיות הכואבות? הנה למשל השיבה, מחזה מקורי המטפל במה שכואב: בעיית הדור קיום. אבל — וכאן מתחילה שורת „אבי לים“ המנסים להסביר מה בעצם הופך את השיבה למחזה לא חשוב, למרות שהי נושאים שהוא מקפץ עליהם כה חשובים. מרים קיני, מחזאית צעירה ולידת הארץ בחרה כגיבורי הדרמה שלה משולש נצחי המורכב מצעיר יהודי-ישראלי אידיאליסטי, צעיר ערבי תושב ישראל וחברה יהודיה מתוסבכת בתווך. ליהודי יש גם זוג הורים המתכתשים ביניהם בנוסח הדין והשלום.

היהודי ראובן, הוא אמנם אידיאליסטי שחורחופש ומגן על זכויות-האדם, משום שחברו הערבי נעצר. הערבי הוא אותו ערבי שאביו בנה את הבית בו גרים הוריו של ראובן, שפשוט לא ידעו שזהו רכוש נשפדים.

הוריו של ראובן הם טיפוסים היסטריים, עובדי קיבוץ, שמצד אחד שומרים

תאומי ודיין

הכל מאחורי הפרגוד

את העוגה לאורחים ומצד אחר מגישים קוניאק צרפתי דווקא בימי השבעה על בנם שנפל במלחמה.

הנערה היהודיה, תיקי דיין, היא תיבת פנדורה של בעיות הנובעות מגירוש הוריה; צינית להחריד ואינה מבינה מדוע בוחר הערבי להתחתן עם אחת מבנות כפרו בעוד שזה כה טבעי שערבי ויהודי יחיו יחד. מדוע אם כן היא כל כך פוחדת שידידה הערבי ידע על שבגדה בו עם חברים היהודי המשותף?

אם לא די בבעיה זו יש עוד שפע בעיות, המסובכות זו בתוך זו, ומשאירות חוסר איוון מורב בהצגה: הערבי (המ) שחוק בחוסר ביטחון על ידי מכרם חורי) הוא הדמות המאוזנת היחידה והחשובה שבמחזה. הוא היחיד המתנהג לפי הגיון אנושי מסויים, בעוד שאר הדמויות (אף שתיקי דיין מיטיבה להביע מבוכה של

האם במאי זר מסוגל לשמוע

עברית? ארבעה שחקנים ומתרגם

שהתנסו בכך עונים:

עברית היא שפה פרובלמטית. עובדה זו ממררת את חייהם של העולים החדשים ושל צופי התיאטרון בישראל. כבר אין זה סוד שמה שנשמע מעל הבמה כ„אינני חפץ“ הוא במציאות „לא רצה“. ואם מנסים במיקרה הטוב ליצור עברית של יום-יום שתישמע מעל הבמה בטבעיות ובקלילות, מתקבלת לרוב פארודיה על עברית מדוברת. איך לחרגם „קיס מי“ לעברית מבלי להישמע בומבסטי מדי או, להיפך, גם מדי? אברהם שלונסקי כבר כתב על נושא זה מאמר שלם. מבקרי התיאטרון מבכים כמעט בכל ביקורת את

פית אותה הוא רוצה להשיג, והרי ברוב המיקרים הבמאי הוא אירי, המחזה הוא צרפתי והשחקן הוא יהודי מבולגריה...“ רבורה קירר: „אפשר לעבוד עם במאי זר אבל אי אפשר להתעלם מבעיית השפה. פעמים רבות נתקלה בבמאים ש ניסו להכתוב לי אינטרנציה מסוימת. היתקשו לשמוע את הצליל של המישהי עם בשפה שלהם. הנה, למשל, בעבודה עם לינדברג שביים את ביוגרפיה בקאמר. כל השחקנים התלוננו שהוא רצה לשמוע את המנגינה הגרמנית. הוא פשוט לא הבין שבעברית זה נישמע אחרת. במאים

כמותו מפסידים לפחות גוון אחד חשוב מתוך כל הגוונים המרכיבים דמות: הגוון המוסיקלי. אני נוהגת להקדיש תשומת לב מיוחדת למנגינה של השפה. היא שר מכתובה לי את קצב התנועות והמבטים.

חיתוך-הדיבור על הבמה, את חוסר תרבות-השפה, את המנגינה המעוותת של המישפטים ואת המלאכותיות שבדושיה. ובעוד המתרגמים שוברים את שיניהם על „המצאת העברית“, באים במאים זרים

רבורה קירר

לאן נעלמה המנגינה?

ונאבקים בשחקנים שלא הכירו מעודם ובשפה שאינה דומה לשום שפה אחרת ששמעו מעודם. האם אין בשירוף זה של במאי זר ושחקן דובר עברית סיכוי בטוח לכישלון אמנותי? או, שמא, השמיעה, כמו כשרונותיו האחרים של איש התיאטרון, תלויה במידת גאוניותו של האדם? מה מרגיש שחקן ישראלי כאשר במאי זר מאזין לו? האם גם האורה קולט ומבין או שהוא סתם „קולט צלילים“ ומנחש? אברהם רזנאי: „כמובן שאם היו מציינים בפני בחירה בין במאי ישראלי מצויין לבמאי זר מצויין הייתי בוחר בישראלי, אבל לדעתי, גם כשהבחירה נופלת על האורה ההפסד אינו כה גדול. במאי תיאטרון טוב יש לו גם שמיעה טובה. הנה למשל מייקל מיצ'ם, שביים את הבית, בהבימה. אם שכחת מילה מסוימת או שינית אינטרנציה מהיום למחר הוא היה שומע זאת מיד. כזה הוא ניסיוני עם רוב הבמאים הזרים הטובים איתם עבדתי.“

נסיים עזיקרי: „לדעתי זה קשור בכישרון האישי של הבמאי בלבד. הנה למשל פטריק דרומגול, שביים כאן את אותלו ואת יתוש בראש. היה לו כשרון יוצא מן הכלל לקצב. ובמילא, אינני חושב שבמאי צריך להכתוב אינטרנציה. במאי טוב צריך רק להסביר את התוצאה הסופית

נערה מתוסבכת) נעים מסביבו כאריות בכלוב של קירקס. אשר לבימוי של עודד תאומי — הוא

מוסקו אלקדעי: „אפשר לעבוד עם במאי אורה, אבל זו בעייה. ישנם מיקרים קוטביים. הנה למשל, קונרד סוינר-סקי, שביים בתיאטרון זווית את הכרסטת, מחזה אוונגארד פולני, שהיה לאהה ההצגות לחות הבימתיות הגדולות של אותה שנה. לסוינרסקי הוקצבו ארבעה שבועות לעבודה. בשבוע הראשון הוא הרכיב ליהוק בעזרת מתרגם, ואני הופקדתי כעוזר לידו. בתוך שלושה שבועות דיבר עם השחקנים את כל השפות שבעולם, כולל אידיש. הוא הכיר כה טוב את המחזה והצי

רינאי

מיצ'ם היה מרגיש

את, עברית קשה שפה

ליח להרגיש כל כך קרוב את השחקנים עד שהגיע לתוצאות עצומות. לעומת זאת, בא לזווית במאי מצליח, קלוד רג'י, שהעלה בצרפת בהצלחה מורה את החיה המזוהה הזאת. קטעים של צ'כוב, הוא בא לחזרות עם הטכסט הצרפתי ולא הרים ממנו את העיניים. הוא ציפה לשמוע כל הזמן את האינטרנציה הצרפתית, הוא ניכשל כי לא הצליח לתפוס את המנטליות הנכונה, וזה המיכשול העיקרי, לדעתי, בעבודתם של במאים זרים. השפה היא רק אלמנט, אבל אם הבמאי לא מכיר את המנטליות של שחקן, ואת המנטליות של הקהל, זה עצוב באמת.“

דן אלמגור: „בוודאי שבמאים זרים אינם שומעים נכון את השפה העברית, ולא הם לא שומעים את האינטרנציות, ולא יודעים אם השחקנים מוסיפים או לא, למסקנה זו הגעתי מתוך עבודה רבה ש הייתה לי עם במאים זרים על חומר שתרם גמתי. אני זוכר למשל את החזרות על בדרך לחוסר הסגור, אותו במאי ביים את ההצגה גם באמריקה, ושם עשה זאת בהצלחה עצומה. ראיתי את המחזה שם וראיתי אותו כאן, זה לא היה אותו דבר. הוא לא שלט בשפה ולא הרגיש בבחירה הלא נכונה של השחקנים. יש עוד דבר אחד: הבמאים האורחים אינם מכירים את המנטליות של הקהל הישראלי. הם מנסים לכוון את התוצאות לפי סטנדרטים אירופיים ואמריקאיים, ואלה אינם מתאימים לאזנו של הישראלי. דיברתי עם במאים אורחים רובם טענו באזני כי הם מקבלים היום ביומיים הראשונים, אבל אחר-כך

אלקדעי

אלמגור

„אינני חפץ“, או „אינלי-רוצה“

עזיקרי

מתרגלים. אבל מנסיוני אני יודע כי העברית היא בכל זאת שונה מכל שפה זרה אחרת. אם אינגמר ברגמן מביים בִּי אנגליה הוא מבין אנגליה מספיק טוב. אם צרפתי מביים באמריקה הוא אף לא מרגל כבר לצליל אנגלי, או לפחות מסוגל להבין את השפה. אבל לעברית אין קשר ודמיון לכל שפה אחרת, מה עוד שאין לנו בכלל שפה שפה היהודית. וכך בדרך מן הבמה אל הקהל, עוברת העברית יוון כפול, האחד דרך המישק והשני דרך הבמאי הזר שאינו מרגיש אותה.“

תיקי דיין קפה, לשם היא הולכת להשמיע תקליט. באיושה מקום נידמה שחלל ריק היה עוזר למלא את העניין.

לא הוסיף הרבה לרדידות המחזה. הוא פשוט הציב פרגוד במרכז הבמה, שמאחוריו נפתרות כל הבעיות. משם מביאה